

Členění textu – odstavce II

Počátky a konce odstavců, odstavcové skupiny, orientátory

Počátky odstavců

- **Počátek naprostý** (na začátku celého textu)
 - **A) počátek holý** – přímý vstup do tématu bez jakéhokoliv uvození, autor začne odstavec ihned tématem
 - *Příklady:*
 - *Leptospirózy jsou horečnatá onemocnění, jejichž původci jsou drobní mikrobi – spirochety, náležející do rodu Leptospira. Vypadají jako...*
 - *Žádná kniha o holokaustu nevyvolala takovou veřejnou polemiku jako Hitler's Willig Executioners Daniela Goldhangena. Jen v USA se prodaly stovky výtisků. Byla přeložena do řady jazyků. V Německu probíhala diskuse...*
 - *„Náhlá“ jazyková smrt je důsledkem vyhynutí populace mluvčích v důsledku nemoci, přírodní katastrofy nebo etnické genocidy. Většina jazyků však zaniká „postupnou smrtí“ v důsledku přechodu k dominantnímu jazyku. V současné době je ohrožena více než polovina z 6700 jazyků, které...*
-

Počátky odstavců

- **B) Počátek rozšířený** – téma je nejdříve uvedeno, autor začne něčím obecným, nebo zajímavým příkladem a pak provede tematický přechod k vlastnímu tématu.
- Tento typ je častý v popularizační literatuře (snaha upoutat čtenáře), v odborné literatuře v užším smyslu se v rámci tohoto typu počátku odstavce autoři snaží zasadit svůj příspěvek do kontextu současné vědy, navázat na to, co už bylo zpracováno, vymezit se vůči nějakému jinému názoru atd.
- *Příklad:*
- *Dvacáté století bývá jistě neprávem nazýváno stoletím násilí. Tento smutný přídomek si zaslouží nejen proto, že bylo pravděpodobně historicky nejkrvavější, ale také proto, že přineslo celou řadu relativně nových forem násilí. (...) Dějiny následujícího století přinesly dvě bezmála celosvětové války a bezpočet regionálních, ideologických či revolučních konfliktů, které se v prvních letech 21. století symbolicky uzavřely razantním nástupem nového fenoménu - globálního terorismu.*

Počátky odstavců

- Specifickým typem rozšířeného začátku je **odstavec „předjímající“**, který nastiňuje strukturu celého textu a teprve potom přechází k samotnému tématu.
 - *Příklad:*
 - *Cílem této kapitoly je pokusit se naznačit některé přístupy k psychologizujícím analýzám příčin a strategií teroristického jednání. Po událostech 11. září se přirozeně několikanásobně zvýšil zájem laické i odborné veřejnosti o fenomény světového terorismu a teroristických skupin....*
 - *Tento příspěvek má za cíl připomenout některé významné skutečnosti, které předcházely složitému fenoménu, jež je všeobecně nazýván arabské jaro. Arabský svět má velmi dlouhou historii...*
-

Počátky odstavců

- **Počátek vnitřní** (počátky odstavců uvnitř textu) mohou být také dvojí:
 - **A) ihned začínají vlastním tématem**
 - **B) na počátku obsahují přechod od odstavce předcházejícího** (*Jak bylo zmíněno výše..., Na to pak navazuje další autor...., Po fázi XY následuje, S tím ovšem souvisí i..., Z výše uvedeného vyplývá, že...*)
- **Pozor!** V obou případech musí nový odstavec tematicky navazovat na předchozí.
- Odstavce na sebe navazují buď přímo:

*Tato operace se provádí v dalších zařízeních.
V jednom z nich se surové železo zbavuje síry. Do železa se přivádí...*

Počátky odstavců

- Nebo na sebe navazují pomocí tzv. přechodu:

Model akceptuje existenci jazyků, které se neřídí prvním principem, ale považuje je za vzácné výjimky. Uplatněním tří zbylých principů podle relativní důležitosti vzniká základní evoluční linie (rozlišování barev)

Z této teorie vyplývá, že nejčastější kompozitní kategorií...

Konce odstavců

- **Konce odstavců** mohou být také dvojí.
 - A) buď odstavec **skončí vyčerpáním tématu**,
 - B) nebo **je uzavřen shrnutím**, případně výhledem do budoucna (u odstavce koncového). Shrnutí je vhodné tam, kde se rozvíjí nějaké složité téma, které je pojednáváno komplikovaným a méně přehledným způsobem.
 - *Jiná varianta tohoto názoru tvrdí, že dělení Palestiny na půdě OSN způsobily výčitky svědomí za holokaust. Nenašel jsem žádný důkaz, který by pro něco takového svědčil v případě Spojených států a určitě to nebyl případ Velké Británie. Že tento argument používal Sovětský svaz, bylo čistě účelové. (...) Celkově vzato, ohledy jež vedly většinu příznivců rozdělení Palestiny k tomu, aby pro rozdělení hlasovali, byly čistě politické. Židé by si možná přáli, aby tomu bylo jinak, ale židovský útlocit však mezinárodní politiku neurčoval, ani tehdy, ani ji neurčuje dnes.*
-

Konce odstavců

- Specifické postavení mívají **odstavce na konci kapitol**. Jednak kapitolu zakončují, jednak mohou představovat i přechod ke kapitole následující.
- *...Mezi novými kritiky a jejich pokračovateli, příslušníky chicagské školy, je několik autorů, kteří rétorice věnovali řadu cenných studií. Výklady v následující kapitole se proto vztahují k nim.*
- Příklad **závěrečného odstavce**:
- *Tento článek zdaleka nevyčerpává tento tak bohatý a složitý problém, ale i tak je zřejmé, že v tomto směru začíná nová epocha, jejíž konečnou fázi nemůžeme dnes ani dohlédnout.*

Výstavba odstavcových skupin

- Tematické členění textu nebývá jednostupňové, některé odstavce jsou si tematicky bližší, jiné vzdálenější, takže vznikají odstavcové skupiny.
- **Odstavcová skupina** – seskupení několika odstavců tematicky těsněji spjatých, tedy takových, které rozvíjejí jedno společné téma (hypertéma).

Zavedení katetru do stehenní tepny bez její preparace položilo jeden ze základních kamenů budoucí intervenční radiologie.

Druhým takovým kamenem se stal rozvoj samotné rentgenové techniky....

Skutečný převrat však způsobily až zesilovače rentgenového obrazu, ...

Další vývoj techniky pak přinesla možnost snímat různé oblasti srdce i tepenného řečiště, současně ve dvou průmětech.

Zcela novou kvalitu přinesla elektrotechnika....

Díky tomu všemu jsme postupně získali možnost....

Orientátory

- Čím složitější tematická hierarchie odstavců, tím komplikovanější je vedení celkové výkladové linie, **tím více je třeba dbát na odkazování a na signalizování nejdůležitějších, orientačních bodů této linie.**
- Platí to zejména o odbočkách od hlavní tematické linie. Vždy je potřeba označit jejich začátek i konec (slovně a někdy i graficky).
- Každý složitější text by měl obsahovat **sít' orientátorů** (orientačních výrazů, nevětných i větných).
- Jde především o výrazy:
- **odkazující místně** (*výše, níže, dále, v následující kapitole, v závěru, v úvodu, na začátku textu....*)
- **odkazující procesuálně** (*vraťme se, zakončili jsme, přistoupíme k, přejdeme k...*)

Orientátory - příklady

- ▶ *Výše jsme uvedli důvod y pro...*
 - ▶ *V další kapitole ukážeme....*
 - ▶ *Musíme si však v závěru položit otázku...*
 - ▶ *O omezenosti tohoto přístupu se zmíníme na konci článku.*
 - ▶ *V následujících odstavcích shrneme výsledky pokusů, které...*
 - ▶ *Dosud uvedené úvahy akcentovaly spíše globální přístup.*
 - ▶ *Již jsme uvedli, že....*
 - ▶ *Víme už, že angiografie...*
 - ▶ *Nyní přichází na řadu...*
 - ▶ *Tím jsme zakončili výklad o první z cest a nyní si povšimneme cesty druhé.*
 - ▶ *Dospěli jsme ke konci stručné přehledky nejvýznamnějších...*
 - ▶ *Jak jsme se o tom již zmínili v první kapitole...*
 - ▶ *Po rozboru objektivních údajů o proměnách učiníme první krok k jejich začlenění do širšího kontextu.*
 - ▶ *Již z tohoto prostého výčtu jsou patrné dvě věci. Předně... Druhá věc je pak nechuť....*
-

Seznam použité literatury:

- ▶ ČMEJRKOVÁ, S. DANEŠ, F. SVĚTLÁ, J. *Jak napsat odborný text*. Praha : LEDA, 1999. ISBN 80-85927-69-1.
- ▶ ZEMACH, D. E. RUMISEK, L. A. *Academic Writing: from paragraph to essay*. Macmillan, 2005.

Ukázky převzaty z těchto knih:

- ▶ BAUER, Jehuda. *Úvahy o holokaustu*. Praha : Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1739-0.
- ▶ LOUŽEK, Marek (Ed.) *Arabské jaro rok poté: Naděje nebo zklamání?* Sborník textů č. 98/2012. Praha : Centrum pro ekonomiku a politiku, 2012. ISBN 978-80-87460-11-5.
- ▶ POKORNÝ, Jan. *Lingvistická antropologie: Jazyk, mysl a kultura*. Praha : Grada, 2010. ISBN 978-80-247_2843-8.
- ▶ SOULEIMANOV, Emil (Ed.) *Terorismus: Pokus o porozumění*. Praha : SLON, 2010. ISBN 978-80-7419-038-4.

